

**СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІ ФУНКЦІЇ СИНКРЕТИЧНИХ СУРЯДНО-ПІДРЯДНИХ СПОЛУЧНИКІВ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ В. ШЕВЧУКА)**

Н. В. Маслюк, аспірантка кафедри українського мовознавства і прикладної лінгвістики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна)
e-mail: masluk.natalka@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9746-6039

*Статтю присвячено аналізу семантико-синтаксичної сфери функціонування синкретичних сурядно-підрядних сполучників в ідіостилі Валерія Шевчука. Досліджено специфіку синкретизму означених сполучників у творах «Три листки за вікном», «Дім на горі», «На полі смиренному», «Око прірви». Проаналізовано семантико-синтаксичний потенціал виокремлених К. Г. Городенською сурядно-підрядних сполучників: протиставно-пояснювальних, протиставно-допустових, розділово-допустових, зіставності-відповідності. Активність функціонування та особливості семантико-синтаксичного вияву кожної з груп підтверджено прикладами з творів письменника. Серед протиставно-пояснювальних сполучників найактивнішими є **тобто, чи**; у межах протиставно-допустових – **але, однак, проте**; розділово-допустових – **хоч ..хоч, чи то ...чи то**. Сполучники зіставності-відповідності не представлені в аналізованих творах письменника. Кожна семантико-синтаксична група сполучників співвіднесена з відповідним різновидом складного речення чи із синтаксичним варіантом простого ускладненого речення. Визначено кількісні показники частотності вживання кожного сполучного засобу.*

Ключові слова: сурядно-підрядні сполучники, протиставно-пояснювальні, протиставно-допустові, розділово-допустові, зіставності-відповідності, твори Валерія Шевчука.

Актуальність. За традиційного підходу в граматиці сполучники трактують як незмінну службову частину мови [9, с. 293], що слугує засобом зв'язку членів речення або предикативних частин речення. Однак сучасні дослідження у сфері синтаксису складного речення засвідчують, що сполучники «не лише сполучають складники реченнєвої структури в єдине смислове й інтонаційне ціле, а і є своєрідними виразниками семантико-синтаксичних відношень між предикативними частинами складного речення» [11, с. 416]. Визначення гетерогенності функціонування сполучних засобів складних сполучникових та простих ускладнених речень актуалізувало вивчення специфіки виражених ними семантико-синтаксичних відношень, спричинило оновлення їхньої класифікації. Зазнала певних трансформацій і класифікація складних речень в аспекті теорії перехідності [13]. Усе це зумовило актуальність вивчення синкретичних сполучних засобів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Упродовж останніх десятиліть в українському мовознавстві активно обговорюють питання класифікації сполучних засобів [5; 12]. Сучасні лінгвістичні дослідження у сфері синкретизму сполучників зосереджені на їхньому формально-синтаксичному та семантико-синтаксичному функціонуванні. Зазначений підхід до аналізу засобів синтаксичного зв'язку представлений у монографіях К. Г. Городенської [6], О. В. Ковтун [10], Л. В. Шитик [13]. Проаналізовано специфіку функціонування й особливості семантичної структури сполучних засобів у межах складнопідрядних (Р. О. Христіанінова [12], Н. Ю. Ясакова [14]) та складносурядних речень (Г. С. Весельська [1], О. Ю. Роїк [11]). Комплексний систематизований опис сполучників представлено в «Граматичному словнику української мови» К. Г. Городенської [4]. Попри це, синкретичні сполучники не вивчені остаточно, оскільки сучасний художній дискурс уможливило уточнення нових аспектів семантико-

синтаксичного функціювання синкретичних сполучних засобів, зокрема сурядно-підрядних сполучників.

Мета статті – з'ясувати специфіку семантико-синтаксичного функціювання синкретичних сурядно-підрядних сполучників у творах Валерія Шевчука.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) з'ясувати семантико-синтаксичні особливості синкретичних сурядно-підрядних сполучників;
- 2) виявити кількісні показники вживання означених сполучних засобів в ідіостилі письменника;
- 3) визначити синтаксичні умови функціювання сурядно-підрядних сполучників як компонентів складного речення чи елементів простого ускладненого речення.

Матеріали і методи дослідження. Фактичний матеріал дослідження дібрано з романів Валерія Шевчука «Три листки за вікном», «Дім на горі», «На полі смиренному», «Око прірви». У процесі дослідження використано метод лінгвістичного опису мовних явищ для інвентаризації синкретичних сполучних засобів та з'ясування особливостей їх уживання, метод контекстного аналізу – для встановлення семантико-синтаксичних особливостей ужитих в ідіостилі В. Шевчука сурядно-підрядних сполучників; метод кількісних підрахунків – для визначення частотності використання досліджуваних мовних одиниць.

Результати дослідження та їх обговорення. Сполучники виражають семантико-синтаксичні відношення між синтаксичними одиницями простого (однорідні члени речення) чи предикативними частинами складного речення. За характером зв'язку ці компоненти можуть бути граматично рівноправні (сурядні, умовно незалежні) або ж граматично нерівноправні (підрядні, за такої умови одна з частин підпорядкована іншій).

Традиційно в українському мовознавстві складним реченням називають синтаксичну конструкцію, утворену поєднанням кількох предикативних частин на основі відповідного синтаксичного зв'язку й семантико-синтаксичних відношень і використовувану в ролі одиниці повідомлення [3, с. 280]. На переконання І. Р. Вихованця, «центр формально-граматичної організації основних різновидів складного речення становлять сполучники (або сполучні слова), які вказують на тип синтаксичного зв'язку» [там само, с. 282]. Зрозуміло, відповідні сполучні засоби є показниками сурядного чи підрядного сполучникового зв'язку в складних сполучникових реченнях [9, с. 444]. За участю сполучників у вираженні семантико-синтаксичних відношень їх поділяють на сполучники сурядні (сурядності) та підрядні (підрядності) [6, с. 17; 9, с. 294].

Частина складних речень української мови одночасно містить ознаки і складносурядних, і складнопідрядних речень унаслідок трансформації, перенесення семантико-синтаксичних відношень з одного різновиду на інший [3, с. 284]. Такий перехідний тип синтаксичного зв'язку характерний для речень, що поєднують підрядні засоби зв'язку між предикативними частинами і сурядні змістові відношення між ними або ж сурядні засоби зв'язку за підрядних змістових відношень [6, с. 40–41; 13, с. 258–324].

У зазначених різновидах речень сполучні засоби нетипово виконують свою семантико-синтаксичну функцію, що й зумовило перегляд класифікації сполучників української мови, адже традиційний поділ на сурядні та підрядні внеможливіє визначення всієї повноти переданих ними семантико-синтаксичних відношень.

У пропонованому дослідженні використано класифікацію сполучних засобів, представлену в монографії К. Г. Городенської. Науковець диференціює дві групи синкретичних сполучників: сурядно-підрядні та підрядно-сурядні. [6, с. 38–45]. На думку дослідниці, сурядно-підрядні сполучники доцільно виокремлювати на основі вираженого ними синкретичного сурядно-підрядного зв'язку, суть якого полягає в поєднанні ним синтаксичних одиниць (предикативних частин чи інших одиниць), що мають ознаки граматичної рівноправності / нерівноправності [6, с. 38]. Граматичну рівноправність зумовлює синтаксична незалежність частин для вираження тотожної думки, коли друга

частина покликана увиразнювати, конкретизувати вже висловлене в першій частині, але за допомогою інших формально-синтаксичних засобів. Водночас граматичну нерівноправність спричинює опосередкована залежність другої частини від предикативного ядра чи якогось із членів речення першої частини [6, с. 39].

К. Г. Городенська вважає за доцільне зараховувати до групи синкретичних сурядно-підрядних сполучників пояснювально-ототожнювальні сполучники *тобто*, *себто*, *цебто*, *або*, *чи*. На думку І. Р. Вихованця, поєднані зазначеними сполучними засобами складні речення належать до розряду синкретичних. Їхні предикативні частини (препозиційна пояснювана та постпозиційна пояснювальна) вступають у пояснювальні відношення [3, с. 345]. К. Г. Городенська стверджує, що означений вид зв'язку характерний і для поєднання інших синтаксичних одиниць. На думку дослідниці, пояснювально-ототожнювальні сполучники можуть бути використані в реченнях, де друга частина висловлення (предикативний компонент чи інша синтаксична одиниця) є тотожною за змістом висловленого в першій частині, але водночас уточнює, конкретизує, чіткіше з'ясовує надану інформацію [6, с. 39–41]. Подеколи пояснювально-ототожнювальні сполучники допомагають граматично передати ідентичність понять, назв (окремих слів, словосполучень) у простому ускладненому реченні [там само, с. 87]. Як бачимо, комунікативна причина появи пояснювальної конструкції може бути різною (зокрема, поєднання різних номінацій того самого поняття; виклад у пояснювальній конструкції додаткової, супровідної інформації для правильного розуміння пояснюваного тощо) [6, с. 108–112; 8, с. 35], що спричинює модифікацію семантичного відношення тотожності й різний характер граматичного зв'язку між поєднуваними частинами [6, с. 39].

К. Г. Городенська виокремлює основні позиції вживання в українській мові пояснювально-ототожнювальних сполучників, серед яких найчастотнішим є *тобто* [6, с. 108–112]. У творах В. Шевчука реалізована більшість цих характеристик. Проаналізуємо найтиповіші з них¹.

1. Приєднання предикативної частини, яка чіткіше з'ясовує, пояснює виражений у попередній предикативній частині зміст, напр.: *Коли вдасться мій задум і вистава сподобається – я врятований, **тобто** примирення настане, а життя моє освітлиться незгасимим світлом* («Три листки за вікном»); *Диякон Созонт був сильної будови чоловічина, мав сорок і два роки, але борода його вже посивіла по краях, так само й густе чорне волосся, **тобто** голову мав пелехату* («Око прірви»).

2. Уживання парцельованої частини з тією самою функцією, напр.: *Чи тоді, коли на мене дивилося Око Прірви, чи коли його не було; зрештою, чи тоді, коли Смерть здавалася мені мостом між марнотами і тлінним світом та вічністю, чи ж тоді, коли вона бачилася мені служницею ненависника світу – диявола? **Тобто** сумнів у мене був: чи диявол є супротивником Божим, чи інструментом його для нашого спиткування?* («Око прірви»).

3. Уживання слова, словосполучення, кількісно-іменної сполуки, тотожних за значенням попередньому слову, словосполученню, кількісно-іменній сполуці, напр.: *Зала була забита людьми, бо такого не бачив у Шклові ще ніхто, прийшли благочестиві і римляни, **тобто** єзуїти й домініканці* («Три листки за вікном»); *<...> і, коли це зі мною траплялося, нездатний ставав, **тобто** охлялий, сонний, не маючи ні до чого інтересу, все мені тоді здається у світі несправжнє й позбавлене глузду, людські дії видаються примарними, а марнота всюдисущою* («Око прірви»).

4. Приєднання власної назви, яку вживають паралельно до попередньої, у творах В. Шевчука віднаходимо лише в позиції називання прізвиська замість прізвища чи імені, тоді як у К. Г. Городенської мова йде про географічні назви. Напр.: *– Звати мене Федором на прізвище Куценко, **чи** Куций, я підсусідок значкового товариша пана Нестора*

¹ Основні позиції функціонування пояснювально-ототожнювальних сполучників аналізуємо за К. Г. Городенською [6].

Федоровича («Три листки за вікном»); Тоді Нечерда, **чи** інакше Дядечко, сказав: – Піди-но постав, негідний сину, мені кухля! («Три листки за вікном»).

5. Уживання словосполучення або речення, що розкриває суть попередньо вжитого терміна чи слова, напр.: *Можна назвати його кільцем, **або** ж зміє, що кусає власного хвоста* («Три листки за вікном»); *Одежа була чорна, з полотна, без розкриль, **тобто** не розділена навпіл, але пошита щільно, як дияконський стихар, із вузькими рукавами – цю накидку перегрини носять поверх звичайних одерж, схованих під нею* («Око прірви»).

6. Приєднання словосполучення чи речення, що є контекстуальним поясненням / уточненням попереднього слова, висловлення, напр.: *Марія Яківна притакувала і скаржилася, що Хлопцева мама давно до неї не приходила, а вона, **тобто** Марія Яківна, правду кажучи, за нею скучає* («Дім на горі»); *Все добро своє, сказали ці брехуни, він, **себто** я, набув злісними нападами й грабунками* («Три листки за вікном»).

Інколи пояснювальне значення синкретичного сполучника у творах В. Шевчука може бути підсилене частками *б, ж*, напр.: *Волею долі, може, проявиться в Анатолія, **чи** **б** то Віталія, розум, і він згадає всіх своїх покинутих та покривджених* («Дім на горі»); *Можна назвати його кільцем, **або** ж зміє, що кусає власного хвоста* («Три листки за вікном»); *Господар Василь Бабій за Кучурбу, **чи** **ж** бо Кочубея, посвідчив* («Три листки за вікном»).

З огляду на синтаксичну будову, прості речення, що мають у своєму складі синтаксичні одиниці, поєднані пояснювально-ототожнювальними сполучниками, можна схарактеризувати як ускладнені прикладкою.

Що ж до характеристики складних речень, предикативні частини яких поєднані сполучниковими маркерами пояснювальних семантико-синтаксичних відношень, Л. В. Шитик радить кваліфікувати їх як синкретичні утворення, підрядні за формою й сурядні за змістом на тій підставі, що за формальним показником вони мають будову підрядного, але частини між собою відносно рівноправні [13, с. 270].

До другої групи синкретичних сурядно-підрядних сполучників К. Г. Городенська зараховує протиставно-допустові *а, але, зате, проте, однак* [6, с. 41]. Як відомо, протиставні сполучники виражають протиставні відношення між синтаксичними частинами у складносурядному реченні або між однорідними членами речення. Подвійний статус вищезазначених сполучних засобів зумовлений уживанням їх у складних реченнях, частини яких формально пов'язані сурядним протиставним сполучником, але водночас виражають допустові семантико-синтаксичні відношення [там само, с. 41]. Як стверджує К. Г. Городенська, оскільки частини речення повинні виражати контрастне значення, у формуванні протиставного відношення певну роль відіграє лексичне наповнення поєднаних складників речення [там само, с. 61]. Ця ознака характеризує й синкретичний синтаксичний зв'язок. Відновити ж формальний показник допустовості можна, увівши сполучник *хоч, незважаючи на те що* та ін. Протиставно-допустові сполучники у творах В. Шевчука вжито переважно в складних реченнях, напр.: *Очі його покривала кривава пелена, **але** силу він ще мав* («Дім на горі»); *Гострою колючкою дрягнуло мене те запитання, **але** на вуста лягла спокійна всмішка* («Три листки за вікном»); *Одному дано вогню більше, іншому менше, **зате** не кожному дається донести його до кінця днів своїх* («Три листки за вікном»); *<...> таке моє жадання може видатися на стороннє око химерним, **однак** було воно щире* («Три листки за вікном»).

Зрідка В. Шевчук передає синкретичні протиставно-допустові відношення, маркуючи їх відповідними засобами зв'язку, у простому реченні, ускладненому однорідними членами речення. Напр.: *Знав, що там обов'язково зустріну органіста, **але** не боявся тієї зустрічі. Небагато мені вже залишилося, небагато я вже й можу, **але** хай зустріну морок віч-на-віч, як лицар* («Три листки за вікном»).

Протиставно-допустові відношення, виражені сполучником *проте*, у творах В. Шевчука вжито переважно в парцельованих конструкціях, напр.: *І я вже насправді хотів*

заспівати, вже їй навипити звівся, так моцувався. **Проте** голосу не було, лише підступно мокли щокі, бо сльози без притину котилися мені по обличчі («Три листки за вікном»).

Зафіксовано парцельовані конструкції зі сполучниками *однак*, *але*, напр.: *Звісно, це завдало мені скрути, бо знову я опинився без даху над головою і без заняття. Однак регент, новий мій знайомий, заспокоїв мене* («Три листки за вікном»); *Тоді до неї простяглася десяток рук, щоб вихотити листок. Але вона була моторніша, сховала листка за стіну і сказала безапеляційно...* («Дім на горі»).

Що ж до особливостей уживання синкретичного сполучника *однак* (чи його фонетичного варіанта *одначе*), то його семантичний потенціал автор часто використовує в ролі вставного слова, напр.: <...> *стояла оце перед нею, і ладна була все задля неї віддати. Галя, однак, мала інші думки* («Дім на горі»).

Складні речення, предикативні частини яких поєднані протиставно-допустовими сполучниками, на думку Л. В. Шитик, варто кваліфікувати як синкретичні конструкції, сурядно-підрядні за формою та значенням, оскільки, за граматичної рівноправності предикативних частин, речення має відчутний семантичний відтінок підрядності [13, с. 272]. Синтаксичних одиниць такого типу найбільше у творчому доробку В. Шевчука.

До синкретичних сурядно-підрядних сполучників зараховано й розділово-допустові повторювані *хоч ...хоч, чи то ...чи то, чи ...чи* [6, с. 196]. На думку деяких дослідників, такі повторювані сполучники в поєднанні з протиставним *а* (*але, та*) утворюють сполучникові комплекси [13, с. 119–120; 14, с. 6–7]. Однак відсутність формального показника протиставності не позбавляє висловлення відповідної семантики, яку легко встановити, умовно відновивши в синтаксичній будові речення відповідний сполучник. К. Г. Городенська зауважує, що для повторюваних розділових сполучників характерне значення альтернативи з кількох можливих характеристик чи вагання щодо вибору [6, с. 64; 5]. Воно властиве (*але за певної умови, висловленої в реченні*) і синкретичним розділово-допустовим засобам зв'язку. Напр.: **Чи** вловив на нещирості, **чи** й так – між нами запала на мить тиша («Три листки за вікном»); **Чи** то так впливало на неї західне небо, **чи** так налаштовувала себе, зрозуміла раптом Галя: *оця стара, яка сидить так велично й поважно на порозі, їй справді гідна королівської корони* («Дім на горі»).

Притаманне ж повторюваному розділовому сполучнику *чи ...чи* питальне забарвлення [6, с. 45] стає другорядним саме завдяки протиставній семантиці, напр.: *Але чи зблудив я, чи їй справді так було треба, села мені не тратилося...* («Три листки за вікном»).

Як зауважує К. Г. Городенська, складні речення, предикативні частини яких поєднані розділово-допустовими сполучниками, подеколи мають відтінок значення, за якого важливі всі вказані ознаки. Це також характерне для речень з повторюваними розділовими сполучниками. У творах В. Шевчука фіксуємо такі конструкції, напр.: *І хоч стояли ще гарячі дні, хоч цвіркуни ще кричали-заливалися, хоч дзвонив, розсипаючи срібло, жайворонок, Іван відчув, що той навучок проклав дорогу і до його серця* («Дім на горі»).

Погоджуємося з думкою Л. В. Шитик, що складні речення, предикативні частини яких поєднані розділово-протиставними сполучниками, логічно зараховувати до сурядно-підрядних розділово-допустових речень, у яких «названі протилежні явища, із якими зіставлено повідомлене в другій частині» [13, с. 274].

Окремо варто сказати про вживання у творах В. Шевчука повторюваного сполучника *чи...чи* в реченнях, що за своїм пунктуаційним оформленням нагадують безсполучникові конструкції, однак презентують підрядний зв'язок між частинами. Напр.: *Гультіпаки домовлялися^{як?} про мою смерть: чи одразу вбити та в хліб затягти, чи голого до груші прив'язати* («Три листки за вікном»).

На переконання Л. В. Шитик, якщо пунктуаційне оформлення речень відповідає схемі [двокрапка – *чи* – крапка] або [кома – *чи* – знак питання], конструкції можна характеризувати як проміжні утворення, позначені однаковим ступенем вияву синтезованих показників [13, с. 70], де повторюваний *чи...чи* виконує роль сполучника-

частки. Напр.: *Отже, на восьмий день виїшов ігумен і запитав, звідкіля він і куди йде, як зветься, чи не вчинив нічого лихого, чи не тікає від панів своїх?* («Око прірви»).

У творах В. Шевчука у такому значенні найчастіше вжито одиничний *чи*, напр.: *Самі дива, отче, бачиш, чи не забагато їх? Отож і покликав я тебе, брате, щоб збігав ти подивився, чи ж у келії Михаль?* («На полі смиренному»).

Якщо ж пунктуаційне оформлення речення не порушує лад безсполучникового речення [двокрапка – *чи* – знак питання], то в *чи* переважають диференційні ознаки питальної частки [13, с. 70]. Напр.: *Скажи, старче: чи кожен, хто шукає, знаходить незвідане, чи нам, молодим, судилося перейти тільки ваші стежки?* («Три листки за вікном»); *А в тому, що я не міг належно визначити: чи Дух Божий поселяється в мені тоді, коли любив цей світ, чи тоді, коли я його ненавидів, отже, чи тоді, коли починався його красою, чи коли бачив красу погноєм та вмістилищем тліну?* («Око прірви»).

Домінують ознаки сполучника в складнопідрядних реченнях, що мають властиве їм пунктуаційне оформлення – кому між предикативними частинами й крапку в кінці речення [13, с. 70]. Напр.: *«Все це мало статися, – подумав він, слухаючи мелодійний подзвін, – бо коли б не так, хто зна, чи варто було б і виживати...»*; *Людина крива й бистронога однаково йдуть, має значення, чи добру дорогу вони топчуть* («Три листки за вікном»); *Немає ніякого диякона у Львові, і не там це відбувалося, а таки в Києві, і я не певен, чи воно відбувалося, а чи було це сонне видження* («Око прірви»).

Усі наведені випадки вживання повторюваного (*чи ... чи*) й одиничного (*чи*) сполучника презентують синкретизм виражених ним семантико-синтаксичних відношень.

Четверту групу синкретичних сурядно-підрядних сполучних засобів становлять сполучники зіставності-відповідності, транспоновані зі сфери підрядних сполучників: *отже й, отже і* [5; 6, с. 58–61, 107]. Однак зразків уживання цих сполучних засобів в обстежених творах В. Шевчука не виявлено.

Укладений корпус ілюстративного матеріалу є показовим, оскільки він нараховує 191 приклад уживання сурядно-підрядних сполучників. Найчисельнішим є сполучник *але* (102 одиниці – 59 %), *тобто* (40 речень – 20,9 %), *чи* (22 одиниці – 11,5 %). Менш кількісним є використання сполучників *однак* (9 – 4,7 %), *чи...чи* (6 – 4,1 %), *проте* (4 – 2,0 %), *хоч...хоч* (3 – 1,5 %). Найменший вияв мають *або, себто, зате, та, чи то...чи то* (кожен по 0,5 %).

Висновки і перспективи. Отже, функціонування синкретичних сурядно-підрядних сполучників позначене розмаїттям семантико-синтаксичного вияву. Будова речення, його формально-синтаксичне комплектування, контамінований характер семантико-синтаксичних відношень уможлиблює синкретизм зазначених сполучних засобів.

Особливості вживання синкретичних сурядно-підрядних сполучників у творах Валерія Шевчука відповідають новітній класифікації сполучників К. Г. Городенської й репрезентують диференційовані дослідницею семантико-синтаксичні відношення. Визначено кількісний вияв сурядно-підрядних сполучників у творчому доробку письменника, з'ясовано синтаксичні умови їх функціонування. Письменник надає перевагу синкретичним складним реченням, сурядним-підрядним за формою та значенням, засобом зв'язку в яких є синкретичні протиставно-допустові сполучники. Цим пояснюємо найбільшу частотність уживання сполучника *але*. Виявлено синкретизм сурядних сполучних засобів у реченнях не класифікованого раніше типу, зокрема із підрядним і безсполучниковим зв'язком.

Загалом окреслена семантико-синтаксична сфера функціонування сурядно-підрядних сполучників прогнозує широкий спектр дослідження інших різновидів синкретичних сполучних засобів у проєкції на індивідуальний стиль письменника, що й уможлиблює перспективу подальших наукових пошуків.

Список використаної літератури

1. Весельська Г. С. Нові явища у функціонуванні сурядних сполучників в українській мові кінця XX – початку XXI ст. : монографія. Житомир : Видавництво ЖДУ, 2014. 159 с.

2. Весельська Г. С. Нові тенденції у функціонально-стилістичному використанні розділових сполучників в українській літературній мові початку ХХІ століття. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Філологія (мовознавство)*. 2012. Вип. 16. С. 46–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_filol_2012_16_11 (дата звернення : 20.03.2021).
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. Київ : Наукова думка, 1993. 368 с.
4. Городенська К. Г. Граматичний словник української мови: сполучники. Київ ; Херсон : Видавництво ХДУ, 2007. 340 с.
5. Городенська К. Сполучникова реалізація семантико-синтаксичних відношень у складносурядних реченнях. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Філологія»*. Вінниця, 2009. Вип. 11. С. 8–15. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-10685.html> (дата звернення : 10.04.2021).
6. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 208 с.
7. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови : Синтаксис. Донецьк : ДонНУ, 2001. 662 с.
8. Кадочнікова О. П. Різномірні кореляції пояснювальних конструкцій: формально-граматичний аспект. *Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки (Мовознавство)*. 2016. Т. 189. С. 34–38. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10404/Kadochnikova_Riznorivnevi_koreliatsii_poiasniuvai_nykh.pdf (дата звернення : 22.03.2021).
9. Караман С. О., Караман О. В., Плющ М. Я. та ін. Сучасна українська літературна мова : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / за ред. С. О. Карамана. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
10. Ковтун О. В. Функціонально-семантична кореляція сполучників і сполучних комплексів у сучасній українській літературній мові : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2014. 144 с.
11. Роїк О. Функціональна природа семантично знізьованих зіставно-протиставних сполучників у структурі складносурядних речень. *Теоретична і дидактична філологія*. 2014. Вип. 17. С. 414–425. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tidf_2014_17_37 (дата звернення : 20.03.2021).
12. Христіанінова Р. О. Формально-граматична і семантико-синтаксична типологія складнопідрядних речень : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.01 / Інститут української мови НАН України. Київ, 2013. 464 с.
13. Шитик Л. В. Синхронна перехідність синтаксичних одиниць в українській літературній мові : монографія. Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2014. 474 с.
14. Ясакова Н. Ю. Граматична семантика аналітичних сполучників підрядності у структурі складного речення : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2001. 20 с.

Список використаних джерел

1. Шевчук Валерій. Дім на горі. Вид. 3-тє. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. 558 с.
2. Шевчук Валерій. На полі смиренному. Київ : Дніпро, 1983. 191 с.
3. Шевчук Валерій. Три листки за вікном : роман. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. 702 с.
4. Шевчук Валерій. Чотири романи : На полі смиренному. Око прірви. Мор. Сповідь. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. 768 с.

References

1. Veselska, G. S. (2014). Novi yavyshecha u funktsionuvanni suriadnyh spoluchnykiv v ukrayinskiy movi kintsya XX – pochatku XXI st. : monohrafiya [New phenomena in the functioning of conjunctive conjunctions in the Ukrainian language of the late XX – early XXI centuries : monograph]. Zhytomyr : Vydavnytstvo ZHDU, 159 (in Ukr.).
2. Veselska, G. S. (2012). Novi tendentsiyi u funktsionalno-stylistychnomu vzhyvanni rozdilovykh spoluchnykiv v ukrayinskiy literaturniy movi pochatku XXI stolittya [New trends in the functional and stylistic use of dividing conjunctions in the Ukrainian literary language of the early XXI century]. In : *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhayla Kotsyubynskoho. Seriya: Filolohiya (linhvistyka)* [Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynsky. Series: Philology (linguistics)]. 16, 46–51. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_filol_2012_16_11 (in Ukr.).
3. Vykhovanets, I. R. (1993). Hramatyka ukrayinskoyi movy. Syntaksys [Grammar of the Ukrainian language. Syntax]. Kyiv : Naukova dumka, 368 (in Ukr.).
4. Horodenska, K. H. (2007). Hramatychnyi slovnyk ukraïnskoi movy: spoluchnyky [Grammatical dictionary of the Ukrainian language: connectors]. Instytut ukraïnskoi movy NAN Ukrainy, Khersonskiy derzhavnyi universytet. Kyiv ; Kherson : Vydavnytstvo KhDU, 340 (in Ukr.).
5. Horodenska, K. (2009). Spoluchnykova realizatsiia semantyko-syntaksychnykh vidnoshen u skladnosuriadnykh rechenniakh [Conjunctive realization of semantic-syntactic relations in compound sentences]. In : *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhayla Kotsyubynskoho. Seriya «Filolohiya»* [Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynsky. Philology series]. Vinnytsia, 11, 8–15. Retrieved from <http://www.info-library.com.ua/books-text-10685.html> (in Ukr.).

6. Horodenska, K. H. (2010). Spoluchnyky ukrainskoi literaturnoi movy : monohrafiia [Connectors of the Ukrainian literary language : monograph]. Kyiv : Vydavnychiy dim Dmytra Buraho, 208 (in Ukr.).
7. Zahnitko, A. P. (2001). Teoretychna hramatyka ukrainskoi movy : Syntaksys [Theoretical grammar of the Ukrainian language: Syntax]. Donetsk : DonNU, 662 (in Ukr.).
8. Kadochnikova, O. P. (2016). Riznorivnevi koreliatsii poiasniuvalnykh konstruktiv: formalno-hramatychnyi aspekt [Multilevel correlations of explanatory constructions: formal-grammatical aspect]. In : *Naukovi zapysky NaUKMA. Filolohichni nauky (Movoznavstvo)* [Scientific notes of NaUKMA. Philological Sciences (Linguistics)]. 189, 34–38. Retrieved from http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10404/Kadochnikova_Riznorivnevi_koreliatsii_poiasniuvalnykh.pdf (in Ukr.).
9. Karaman, S. O. et al. (2011). Suchasna ukrainska literaturna mova : navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchychshykh navchalnykh zakladiv [Modern Ukrainian literary language: a textbook for students of higher educational institutions]. Kyiv : Litera LTD, 560 (in Ukr.).
10. Kovtun, O. V. (2014). Funktsionalno-semantychna koreliatsiia spoluchnykiv i spoluchnykh kompleksiv u suchasni ukrainskii literaturnii movi : monohrafiia [Functional-semantic correlation of connectors and connecting complexes in the modern Ukrainian literary language : monograph]. Vinnytsia : VNTU, 144 (in Ukr.).
11. Roik, O. (2014). Funktsionalna pryroda semantychno znivelovanykh zistavno-protystavnykh spoluchnykiv u strukturi skladnosuriadnykh rechen [Functional nature of semantically leveled comparative-opposite conjunctions in the structure of compound sentences]. In : *Teoretychna i dydaktychna filolohiia* [Theoretical and didactic philology]. 17, 414–425. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tidf_2014_17_37 (in Ukr.).
12. Khrystianinova, R. O. (2013). Formalno-hramatychna i semantiko-syntaksychna typolohiia skladnopidriadnykh rechen [Formal-grammatical and semantic-syntactic typology of complex sentences]. ScD dissertation (Ukrainian language). Kyiv, 464 (in Ukr.).
13. Shytyk, L. V. (2014). Synkhronna perekhidnist syntaksychnykh odyntys v ukrainskii literaturnii movi : monohrafiia [Synchronous transition of syntactic units in the Ukrainian literary language : monograph]. Cherkasy : vydavets Chabanenko Yu. A., 474 (in Ukr.).
14. Iasakova, N. Yu. (2001). Hramatychna semantika analitychnykh spoluchnykiv pidriadnosti u strukturi skladnoho rechennia [Grammatical semantics of analytical conjunctions of subordination in the structure of a complex sentence]. Extended abstract of PhD dissertation (Ukrainian language). Kyiv, 2001 (in Ukr.).

N. V. MASLIUK. SEMANTIC-SYNTACTIC FUNCTIONS OF SYNCRETIC SUBORDINATE-COORDINATE CONJUNCTIONS (ON THE MATERIAL OF V. SHEVCHUK'S NOVELS)

Summary. Introduction. Modern linguistics seeks to comprehensively analyze the structural and semantic specificity of simple and composite sentences with an eye to the peculiarities of the use of connecting means. The corpus of illustrative material is actively supplemented by examples from fiction discourse, which create a basis for studying syncretic functioning of connecting means.

Purpose of this article is to find out the specificity of semantic-syntactic function of subordinate-coordinate conjunctions in the Valeriy Shevchuk's novels.

Methods. In order to achieve the purpose the following methods were used: linguistic description of lingual facts, context analysis, quantitative calculations.

Results. The approach to the classification of connecting means used in the work made it possible to characterize the semantic-syntactic potential of syncretic subordinate-coordinate conjunctions in fiction discourse in the projection of Valeriy Shevchuk's idiosyncrasy. The specificity of the four main groups of connecting means: disjunctive-explanatory, disjunctive-concessive, partitive-concessive, of comparison and correspondence is analyzed. The activity of functioning and peculiarities of semantic-syntactic demonstration of each group is confirmed by examples from the works of the writer. Among the most active of the disjunctive-explanatory conjunctions are *mofo, chu*; within disjunctive-concessive group – *ale, odnak, npome*; the partitive-concessive group – *xoch ... xoch, chu mo ... chu mo*. The conjunctions of comparison and correspondence are not represented in the analyzed works of the writer. Each semantic-syntactic group of conjunctions is correlated with the corresponding type of composite sentence or with a syntactic variant of a simple complicated sentence. The quantitative indicators of the frequency of each conjunction's occurrence are determined.

Originality. The originality of the scientific research lies in the complex analysis of the specificity of semantic-syntactic function of subordinate-coordinate conjunctions in the Valeriy Shevchuk's novels «Three Leaves by the Window», «The House on the Mountain», «On the Humbled Field», «The Eye of the Abyss».

Conclusion. It concludes that the peculiarities of subordinate-coordinate conjunctions in the Valeriy Shevchuk's works correspond to the new classification of conjunctions by K. Gorodenska and represent the semantic-syntactic relations differentiated by the researcher. The quantitative

demonstration of the subordinate-coordinate conjunctions in the creative elaboration of the writer is determined. The most productive are the following conjunctions: але (59 %), тобто (20,9 %), чи (11,5 %). The use of conjunctions alone (однак (4,7 %), чи...чи (4,1 %), проте (2,0 %), хоч...хоч (1,5 %) is less frequent. The least used are себто, зате, ма, чи то...чи то (0,5 % each). The writer gives preference to syncretic composite sentence, subordinate-coordinate in form and content, the means of connection in which are syncretic disjunctive-concessive conjunctions. This explains the highest frequency of use of the conjunction але. The syncretism of the use of the coordinate conjunctions in sentences of the type that has not been classified before, especially the one with subordinate and asyndetical relations, is determined. The prospect of further scientific researches lies in the investigation of the semantic-syntactic sphere of functioning of other kinds of syncretic connecting means in the projection on the individual style of the writer.

Key words: *subordinate-coordinate conjunctions, disjunctive-explanatory, disjunctive-concessive, the partitive-concessive, conjunctions of comparison and correspondence, Valeriy Shevchuk's novels.*

Надійшла до редакції 01.02.21

Прийнято до друку 15.04.21